

Състояние на престъпността в България:

Резултати от Националното изследване на престъпността (НИП 2010)¹

- Полицейската статистика често изкривява информацията за реалното състояние на престъпността. Значителна част от престъпленията не се заявяват в полицията от жертвите поради страх, срам, незначимост на престъпното деяние и, не рядко, поради недоверие в полицията. Част от престъпленията, въпреки че са заявени, не се регистрират, а се отклоняват на различни нива в полицията по редица причини или просто с цел избягване на допълнителна работа.
- Нараснала ли е престъпността в условията на икономическа криза и доколко полицията регистрира това увеличение? Данните от НИП показват, че през 2009 г. **няма нарастване на престъпленията. Опасенията за рязък ръст на престъпления в резултат от икономическата криза не се потвърдиха.** Данни от някои други европейски държави, Великобритания и Холандия, показват сходни тенденции. Същевременно статистиката на МВР отчита близо 9% ръст в броя на регистрираните престъпления: факт, който се обяснява както с увеличаването на някои престъпления, така и с намаляващия дял на скритата (латентна) престъпност.

¹ Националното изследване на престъпността (НИП) се провежда за 8-и път от Центъра за изследване на демокрацията и Витоша Рисърч. Методиката, която се използва е разработена от Службата на ООН по наркотиците и престъпността (UNODC) и е известна като Международното виктимизационно изследване на престъпността (ICVS). Тя се използва и от Европейския съюз. Целта на този тип изследвания е събере обективна и пълна информация за престъпността.

- През 2009 г., в България, при **най-масовите престъпления** се наблюдава **ясна тенденция на ръст**. При **кражбите от домовете** („взломните“ кражби) увеличението е от 1.7% от домакинствата през 2008 г. на 2.1% през 2009 г. При другото най-масово престъпление, **кражби на вещи и части от автомобили**, нарастването е от 2,6% на 2,9%. Значителен ръст се наблюдава и при **грабежите**: от 0,19% на 0,35% от гражданите.
- През 2009 г. жертвите на престъпления по-често заявяват в полицията извършените срещу тях престъпления. Особено рязък е скокът при докладването на взломните кражби: от 56% през 2008 г. на 81% през 2009 г. Вероятна основна причина за това **е нарастването на доверието в полицията**, в резултат на което хората все по-често да търсят помощта ѝ.
- Все още, обаче, на всяко 1 престъпление приблизително 5 не се регистрират от полицията. Особено силно впечатление прави огромният процент от семействата в страната - 23%, които имат опит с телефонна измама през 2009 г. Става дума за над половин милион лица. Поради факта, че много малък процент стават в крайна сметка жертва на този тип измами (едва около 0,6% от получените такива обаждания), заявяването на опитите за измама в полицията е изключително ниско -- под 15%.
- Ако в периодите на икономически кризи се наблюдава ръст на кражби (взломни, джебчийски, от коли, на селскостопанска продукция, грабежи), то намалената покупателна способност на населението води до **свиване на пазарите на някои 'луксозни' незаконни стоки (наркотици, 'платен секс', луксозни крадени автомобили)**, свързани с организираната престъпност. В резултат на това се забелязва и известно пренасочване на престъпни групировки в други, по-доходоносни свери, като контрабанда и разпространение на нелегални цигари, измами с кредитни и дебитни карти.
- Въпросът за „достъпността на различни видове наркотици“: за последните 3 години (след 2008 г.) се забелязва **устойчиво намаляване на достъпа до наркотици**. **Най-рязък е спадът на достъп до хероин и кокаин**. Съответно при хероина от 7,0% на 3,4%, а при кокаина от 6,5% на 3,6%². Най-малък е спадът при меките наркотици – марихуаната и различните канабисови продукти. Цялостният спад се дължи както на икономическата криза, която свива потреблението, така и на натиска на полицията върху наркоразпространителските мрежи.

² Това представлява делът на гражданите, които заявяват, че могат да си намерят даденият наркотик.

- Подобно на пазара на наркотици, икономическата криза в страната дава своето отражение и върху **пазара на платени секс услуги** . Наблюдава се намаление както на средната цена на 'сеанс' (от 60 лв. през 2008 г. на 40 лв. през 2009 г.), така и на средният брой 'сеанси', на ползващите такива услуги от 3.1 средно на година на 2.9. Нараства подкрепата сред гражданите за легализиране на проституцията: от 31% през 2008 г. на 35% през 2009 г. Броят на подкрепящите пълна забрана, обаче, остава непроменен - около 41%.
- **Пазарът за платен секс има значителни размери** . През 2009 г., близо 6% от мъжете признават, че са ползвали такива услуги. Неформалните мрежи (на приятели и познати) остават най-популярният метод за намиране на платена секс услуга (25%). Хотелите (13%), обявите в интернет или вестници (13%) и еротичните барове (12%) са другите по-често използвани начини. Публичните домове (5%) и 'улицата' (11%) се споменават по-рядко.
- Тенденциите в престъпността през 2009 г. показват, че редица устойчиви, обективни фактори³ продължават да играят значителна роля. Нарастващата безработица през 2009 и 2010 дава отражение върху някои видове кражби. В същото време, ефектът на безработицата се омекотява от някои **демографски фактори**: намаляване броя на младежите в рисковата възраст (14-25 годишни), като резултат от демографския срив през 90-те години. Този демографски фактор се отразява и върху потреблението на наркотици, и върху пазара на секс услуги. През 2010 г. влияние върху престъпността оказва и засиленият натиск от страна на МВР върху престъпни групировки и лица.

³ Тези фактори са анализирани подробно в публикацията: *Тенденции на престъпността в България: 2000 – 2005, (Център за изследване на демокрацията, София, 2006)*